

Władysław Kret

"Kaznodziejstwo w Parafii Farnej w Bieczu na przełomie XIX i XX wieku : studium historyczno-homiletyczne",
Zbigniew Pałka, Biecz 2008 :
[recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 15/2, 209-211

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

proboszcz Wejherowa pobierał tylko 100 florenów z parafii macierzystej i aż 198 floreny i 18 groszy z filii. Łączne dochody proboszcza puckiego w 1766 r. zostały przez niego oszacowane na 1000 florenów, a proboszcza oksywijskiego na 800 florenów. Na niskie dochody narzekali wszyscy kolejni proboszczowie z Wejherowa. Zdaniem ks. Kropidłowskiego organizacja dekanatu bardziej zależała od zapewnienia odpowiednich dochodów duchowieństwu, niż od postanowień Soboru Trydenckiego i synodów diecezjalnych. Przedstawioną problematykę można porównać do sytuacji materialnej śląskiego Kościoła w średniowieczu. (Zob. J. M a n d z i u k, *Historia Kościoła katolickiego na Śląsku*. T. 1: Średniowiecze, cz. 2. Warszawa 2004, s. 187-195).

Sprawy materialne ważne były również dla służby kościelnej. Nauczyciele, organiści, kościelni i jeden kantor domagali się odpowiednich uposażeń. Gdy one nie zapewniały odpowiedniego statusu społecznego, wówczas łączono różne funkcje: organista prowadził zajęcia w szkole, a nauczyciel podejmował się roli grabarza, czy zakrystianina. Autor rozprawy skrupulatnie wyliczył dochody służby kościelnej, płynące z różnych źródeł i stwierdził, że pracownicy kościelni oczekiwali zarobków przekraczających 100 florenów rocznie. Np. organista swarzewski w 1766 r. pobierał w gotówce 50 florenów, a resztę dochodów miał w gotówce.

Zaprezentowana rozprawa ks. Zdzisława Kropidłowskiego powinna zachęcić badaczy dziejów kościelnych z grona księży – historyków do podobnych opracowań z innych terenów Kościoła katolickiego w Polsce. Rozprawa powinna również zostać życzliwie przyjęta przez świeckich badaczy dziejów polskich parafii, gdyż z całą pewnością przyczynia się do pogłębienia prac porównawczych o nieznaną dotąd pod tym względem prowincję Rzeczypospolitej.

Ks. Józef Mandziuk

Ks. Zbigniew Pałka, *Kaznodziejstwo w Parafii Farnej w Bieczu na przełomie XIX i XX wieku. (Studium Historyczno – Homiletyczne)*. Biecz 2008, ss. 287.

Dawny gród królewski, a dzisiaj małe miasteczko – Biecz, szczeni się swoją bogatą historią materialną, zachowaną w pomnikach architektury i sztuki. Umiłowanie przeszłości miasta i toczących się na jej terenach dziejów świeckich oraz kościelnych od dawna inspirowały historyków do zajmowania się jej wieloma aspektami. Nikt jednak nie pokusił się, jak dotychczas, o przedstawienie pracy kapłańskiej w wymiarze kaznodziejskim, tak ważnym w kształtowaniu religijności mieszkańców, a co za tym idzie wpływu na ich osobowości oraz świetność miasta. Próby takiej podjął się ks. Zbigniew Pałka, na wydziale historyczno – społecznym UKSW w Warszawie, u promotora ks. prof. dra hab. Józefa Mandziuka.

Efektom tego jest niniejsza rozprawa doktorska, rzadkość, gdyż dotyczy badania wspomnianego zagadnienia w jednej parafii i to nie katedralnej czy bardzo licznej w parafian, lecz przeciętnej, jakich było wtedy wiele.

Tekst został opracowany w całości bardzo solidnie w oparciu o bogatą bibliografię oraz z wykorzystaniem 214 rękopisów kazań, drukowanych homilii i nauk rekolekcyjnych trzech kapłanów żyjących i pracujących na przełomie stuleci: O. Bernarda Łubieńskiego, który dwukrotnie wygłaszał w bieckiej farze rekolekcje święte, oraz ks. Leona Pastora i ks. Andrzeja Soleckiego – proboszczów parafii Bożego Ciała w Bieczu.

Niniejsza rozprawa została oparta w zdecydowanej większości na zasobach archiwalnych diecezji przemyskiej i tarnowskiej, a zwłaszcza archiwum parafii farnej w Bieczu. W dysertacji zastosowano metodę analityczno – syntetyczną. Całość została podzielona na cztery rozdziały mieszczące w sobie paragrafy wraz z podpunktami. W pracy występują czytelne tabele oraz dokumentacja fotograficzna.

W rozdziale pierwszym podane zostały Czytelnikowi wiadomości ogólne, dotyczące sytuacji Polski pod zaborami oraz roli Kościoła i kapłanów w zachowaniu polskości. W paragrafie pierwszym omówione zostały nurty kaznodziejstwa na przełomie XIX i XX wieku. Były to: nurt biblijno – patrystyczny; teologiczno – pastoralny; teologiczno – eklezjalny oraz patriotyczno-rodzimy. Kierunki te zostały omówione na podstawie podręczników dla kaznodziejów, autorstwa wielu wybitnych kapłanów. W kolejnym paragrafie zostały ukazane charakterystyczne cechy kaznodziejstwa polskiego, oparte głównie na odradzeniu się znaczenia i roli kaznodziei, przez którego przemawia Bóg. Ponadto jeszcze na powrocie do źródeł biblijnych i patrystycznych oraz określeniu zbioru zasad homiletycznych. Następnie ukazany został ideał kapłana – kaznodziei, oparty na głębokiej wierze w Boga, osobistej świętości i gruntownej wiedzy. Dalej Autor ukazał jeszcze trzy podstawowe formy głoszenia Słowa Bożego: nauki katechizmowe, homilie i kazania. Na koniec ukazał tabelę zawierającą typologię kazań według polskich podręczników kaznodziejskich XIX i XX wieku.

W rozdziale drugim ks. Zbigniew przedstawił historię parafii Bożego Ciała w Bieczu. W pierwszym paragrafie omówił funkcjonujące struktury państwowo – kościelne, omawianego okresu czasu. W jej skład weszła bogata historia Biecza, demografia oraz zajęcia jego mieszkańców. Następnie nakreślił krótką historię parafii Bożego Ciała w Bieczu. Zaprezentował piękno zawarte w wyposażeniu świątyni parafialnej oraz innych obiektów sakralnych. W następnym paragrafie ukazał duchowieństwo bieckie pracujące w parafii. Szczegółowo przedstawił sylwetki proboszczów: ks. Tomasza Jaszczóra i ks. Stanisława Ziemińskiego. Przedstawił też ich osiągnięcia odnoszące się do troski o świątynię. Następnie życie i działalność kolejnych proboszczów: ks. Leona Pastora i ks. Andrzeja Soleckiego. Ze względu na ich działalność kaznodziejską, szczegółowe przedstawienie ich życiorysu przeniósł do oddzielnego omówienia. Uzupełnił też poczet proboszczów o nazwiska administratorów zarządzających parafią. Następnie w formie tabeli wymienił księży wikariuszy, którzy pracowali w parafii bieckiej, jako pomocnicy proboszczom w wielorakich działaniach duszpasterskich. W kolejnym paragrafie Autor przedstawił życie liturgiczno – sakramentalne parafii, ze szczególnym uwzględnieniem posługi głoszenia Słowa Bożego, oraz innych czynności duszpasterstwa parafialnego. W dziedzinie liturgicznej omówił kolejno; nabożeństwa niedzielne, codzienne oraz okresowe, czas Adwentu i Wielkiego Postu oraz inne święta i uroczystości, w ciągu całego roku liturgicznego. W kolejnym podpunkcie nakreślił bardzo ważną rolę szafarstwa sakramentów świętych – na przykładzie urodzin, małżeństw i zgonów – popierając swoje wywody odpowiednimi tabelami. Następnie przedstawił obowiązujące w tym czasie ważniejsze zasady i formy głoszenia Słowa Bożego oraz sposoby prowadzenia katechizacji. W kolejnym paragrafie Autor zaprezentował działające w parafii Bractwa, Akcję Katolicką, odbyte rekolekcje i misje święte, formy nabożeństwa do Serca Pana Jezusa i Matki Najświętszej oraz Związek Katolicko – Społeczny. Na zakończenie tego paragrafu ukazał jeszcze szeroką działalność charytatywną, skupioną wokół szpitala szpitala Świętego Ducha – fundacji królowej Jadwigi. W tym samym duchu ukazał inne fundacje: ks. Jana Bochniewicza, ks. Michała Krzemińskiego oraz Józefa Tumidańskiego.

W rozdziale trzecim ks. Doktor ukazał życie i działalność kaznodziejską, znanego w Polsce i za granicą O. Bernarda Łubieńskiego – redemptorysty, oraz dwóch wybitnych kapłanów, proboszczów i kaznodziejów bieckich: ks. Leona Pastora i ks. Andrzeja Soleckiego. W paragrafie pierwszym ukazał życiorys i dorobek kaznodziejski O. Bernarda-Łubieńskiego, który składał się z wygłoszenia 20 misji świętych w Anglii i 244 w Polsce; przeprowadzeniu 59 renowacji misji świętych oraz wygłoszeniu 267 rekolekcji parafialnych, w tym również w parafii bieckiej. W kolejnym podpunkcie ks. Zbigniew wyszczególnił dorobek kaznodziejski - drukowany i rękopiśmienny - tego wybitnego kaznodziei. W drugim paragrafie ukazał życiorys ks. Leona Pastora, którego kazania zachowały się w liczbie 14, w archiwum parafii bieckiej. Opisał też jego osiągnięcia w dziedzinie ratowania i konserwacji wnętrza świątyni bieckiej, jak też pracę w parlamencie wiedeńskim, w którym piastował różne stanowiska. W kolejnym podpunkcie została ukazana tematyka i zakres głoszonych przez niego kazań w parafii bieckiej. W trzecim paragrafie został przedstawiony życiorys ks. Andrzeja Soleckiego, z uwzględnieniem jego zasług na polu kaznodziejskim, w zachowanych 164 kazaniach i homiliach.

W rozdziale czwartym Autor ukazał ogólną tendencję i problematykę wygłaszanych w tym czasie kazań. Dokonał tego ukazując nurt biblijno – dogmatyczny, w którym szczególnie dominowały prawdy o Bogu w Trójcy Jedynym, o Chrystusie, o Duchu Świętym, o Kościele, o Matce Boskiej, o świętych Pańskich, o łasce i sakramentach oraz o eschatologii. W podpunkcie kolejnym ukazał związek wiary z życiem ludzkim. Uczynił to omawiając kilka jej aspektów, takich jak: wiara a życie człowieka; prawda o Trójcy Świętej a życie człowieka; treści chrystologiczne i soteriologiczne a życie człowieka; treści mariologiczne a życie człowieka; kult świętych; eschatologia a życie człowieka. W następnym paragrafie, w kilku podpunktach, została omówiona problematyka moralna parafii bieckiej, na którą złożyły się trudności życia codziennego i słabości ludzkie, nurtujące wiernych, oraz sposoby ich rozwiązywania. Następnie przedstawione zostało zagadnienie dotyczące przestrzegania Prawa Bożego, w tym szczególnie Bożych przykazań. Dalej Autor omówił jeszcze nauki odnoszące się do praktykowania cnót teologicznych oraz skutków wynikających z nabywanych wad oraz popełnianych grzechów. Całość paragrafu trzeciego zamknął przedstawieniem stosowanej w przepowiadaniu u kaznodziejów bieckich motywacji nadprzyrodzonej, pozytywnej i negatywnej, oraz naturalnej. W kolejnym paragrafie ukazana została problematyka liturgiczna – polegająca na przekazaniu informacji o sakramentach świętych i sakramentaliach, o roku liturgicznym, jak też różnych formach kultu Najświętszego Sakramentu, Serca Pana Jezusa i Matki Bożej.

Książka ks. dra Zbigniewa Pałki jest znaczącym przyczynkiem w poznawaniu i odkrywaniu bogatej i pięknej historii Biecza i jej mieszkańców.

Ks. Władysław Kret

Ks. Krzysztof Szopa, *Dzieje parafii Bożego Ciała w Bieczu w latach 1805-1925*. Biecz 2008, ss. 280.

Biecz, to jedno z piękniejszych miast Podkarpacia, o długiej i pięknej historii. W jego murach znajduje się wiele, bardzo cennych pamiątek architektonicznych, takich jak: średniowieczny szpital Św. Ducha, kościół farny, renesansowa wieża ratuszowa i barokowy klasz-